УДК 81:008

РАДЗІМА І ПАТРЫЯТЫЗМ У ЛЮСТЭРКУ БЕЛАРУСКІХ ПРЫКАЗАК І ПРЫМАВАК

Р.А. Цярэшка, 10 “Б” клас
Навуковы кіраўнік – **Н.У. Магер**, настаўнік
Ліцэй Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта

У XXI стагоддзі, якое многія людзі ўсведамляюць як стагоддзе глабалізацыі, адбываецца фарміраванне адзінай сусветнай эканамічнай, фінансавай і інфармацыйнай прасторы. Адносна людзей глабалізацыя перш за ўсё выяўляецца ў міграцыі працоўнай сілы, якая ў сучасным свеце стала часткай міжнародных эканамічных адносін. На думку вучоных-эканамістаў і сацыёлагаў, міграцыя пашыраецца ў сувязі з міжнародным падзелам працы і ўзмацненнем узаемазалежнасці нацыянальных эканомік.

У век глабалізацыі і ўсеагульнай міграцыі насельніцтва асаблівае значэнне набывае духоўная сувязь чалавека з радзімай, з роднымі мясцінамі, адчуванне сваіх каранёў, прыхільнасць да роднай хаты.

Беларускія прыказкі і прымаўкі аб радзіме і чужыне і ў далёкія часы, і ў нашы дні ў поўнай меры выказваюць любоў беларусаў да радзімы, непарыўную сувязь з ёй, іх патрыятызм:

Дадому і конь спрытней бяжыць.

Жонка як жонка, але мілей родная старонка.

Зямелька – наша матка: і корміць, і поіць, і адзявае нас.

Мілы той куток, дзе рэзан пупок.

Нідзе так, як дома.

На Беларусі пчолы як гусі, рэзгінамі мёд носяць.

Родная зямелька – як зморанаму пасцелька.[1, с.58]

Патрыятызм беларусаў - не толькі вынік ўсведамлення велічы дасягненняў сваёй краіны Беларусі. Гэтае пачуццё больш арганічнае, эмацыйнае. Яно выяўляецца ў амаль фізічнай прыхільнасці беларусаў да месцаў свайго дзяцінства і юнацкасці, хваравітай настальгіі ў выпадках растання са сваёй радзімай, практычнай немагчымасці шчасна ўкараніцца ў іншых краінах.

Гэтыя эмоцыі адлюстроўваюць наступныя прыказкі:

На чужыне і камар загіне.

У чужой старонцы не так свеціць і сонца.

У чужой старонцы рад сваёй варонцы.

Дома і салома ядома, а на чужыне і гарачы тук стыне.

З’ехаў на чужыну – як зваліўся ў дамавіну.

Далекая старонка без ветру сушыць. [1, с.58]

З прыведзеных прыкладаў відаць, што для называння чужой зямлі, іншай краіны беларусамі выкарыстоўваліся такія найменні, як чужына і чужая старонка.

Беларус, які з’ехаў за мяжу, пад словам радзіма мае на ўвазе перш за ўсё Беларусь. Але прыказкі ствараліся ў даўнія часы і ў большасці сваёй сялянамі, якія не часта бывалі ў замежжы. Для іх чужынай лічылася ўсё, што ляжала за межамі іх валасці, павета і да т.п. Таму многія старыя прыказкі пра радзіму і чужыну адносяцца да таго кутка, месца, дзе чалавек нарадзіўся, дзе яму ўсё блізка і знаёма. Аднак у наш час больш актуальным становіцца ўжыванне дадзеных прыказак у шырэйшымм сэнсе, гэта значыць у адносінах да радзімы-краіны, да айчыны, да Беларусі.

Любоў да роднага кутка выказваюць такія прыказкі:

Дайду да свайго роду, хоць праз воду.

Для ўсякай птушкі сваё гняздо мілае.

Кожнаму дразду жаль па сваім гнязду.

Дарагая тая хатка, дзе радзіла мяне матка.

Дзе воўк урадзіўся, яму кут той мілы.

Родная зямелька як зморанаму пасцелька.

Няма смачнейшай вадзіцы, як з роднай крыніцы. [1, с.58]

На радзіме чалавек заўсёды пачуваецца вальней, смялей. Гэта надае яму моц і ўпэўненасць.

Таму і кажуць:

Ідзі ў родны край, там і пад елкаю рай.

У родным краі як у раі.

Лепей у сваіх людзях з голаду паміраць, чым у чужых людзях золата збіраць.

У сваёй хаце і качарга маці.

У чужым краі толькі вецер зжаліцца.[1, с.60]

Такім чынам, для беларусаў паняцце радзіма аб'ядноўвае два пачаткі: радзіма-краіна і радзіма-куток, месца, дзе чалавек нарадзіўся. Радзіма для сучаснага беларуса - гэта не толькі Беларусь з драматычнай гісторыяй і вялікай культурай, гэта таксама вёска, пасёлак ці мястэчка, дзе ён вырас; гэта родны дом, двор, вуліца, дзе ён правёў дзяцінства; гэта родная школа і сябры дзяцінства і юнацкасці; гэтае дрэва, якое ён сам пасадзіў у садзе, гэта лес, поле і прасторы вакол. Усё гэта блізкае і роднае для кожнага беларуса ўваходзіць у паняцце малая радзіма.

У значнай частцы прыказак сцвярджаецца, што беларусы не схільны да таго, каб прамяняць сваю Радзіму на іншыя заморскія краіны і землі з рознымі матэрыяльнымі выгодамі і зручнасцямі, бо свая зямля для іх самая лепшая.

З'ехаў на чужыну - як зваліўся ў дамавіну.

Лепей у сваіх людзях з голаду паміраць, чым у чужых людзях золата збіраць.

Не ўсякі добры кут - чалавеку бацькаўшчына.

У роднай староначчы птушачкі пяюць, а ў чужой староначчы часта слёзы льюць.

Усюды добра,а дома лепей.

Чым за морам віно піць, лепей з Нёмана вадзіцу. [1, с.58]

У апошняй прыказцы Нёман, як адна з найбуйнейшых рэк нашай Радзімы, выступае ў пэўнай ступені сімвалам Беларусі.

Народ асуджае тых людзей, якія забыліся пра сваю Радзіму і імкнуцца быць як мага далей ад роднага бацькоўскага жытла:

Благая тая птушка, што свайго гнязда не пільнуецца.

Дзяржыся з варонаю і вераб'ём, што ў вырай не ляцяць.

З'ехаў на чужыну – як зваліўся ў дамавіну.

Не дай, божа, у прымах жыць і на чужой зямлі загінуць.

Не той перамагае, хто са сваёй зямелькі ўцякае. [1, с.59]

Народная мудрасць папярэджвае аб тым, як цяжка прыйдзецца таму, хто вырашыў памяняць родны куток на чужыну:

Чужына - не родная матка, хлеба не дасць.

Чужая старана пірагамі не накорміць.

Хто страціў радзіму, той плача ўсё жыццё. [1, с.60]

Звяртаецца ўвага на тое, что чалавек, які цураецца сваёй радзімы, здольны здрадзіць і блізкім:

Хто роднага краю цураецца, той і маткі сваёй адцураецца.

Такім чынам, беларускія прыказкі і прымаўкі пра радзіму і патрыятызм выразна семантызуюць любоў і адданасць беларусаў свайму народу, паважлівыя адносіны да сваёй зямлі, на якой яны нарадзіліся і выраслі. Радзіма - гэта самае дарагое для чалавека. Як адзначае В.А. Маслава, "беларусы - менш схільныя да перамяшчэнняў, гэта дастаткова аседлая нацыя, сярод іх нават зараз амаль няма эмігрантаў. А вымушаная эміграцыя цяжка перажываецца імі" [2, с. 66].

Разгледжаны моўны матэрыял дапамагае не толькі вызначыць этнічную спецыфіку беларусаў як нацыі, але і прэзентуе духоўныя каштоўнасці і арыенціры нашых продкаў, адлюстроўвае традыцыйнае мысленне, якое абумоўлена культурна-нацыянальным светабачаннем і ментальнымі асаблівасцямі беларускага народа. Аналізуючы прыказкі і прымаўкі тэматычнага кола "Радзіма, патрыятызм", мы прыйшлі да высновы, што для беларускай ментальнасці адданасць і любоў да сваёй айчыны, патрыятызм з'яўляецца найважнейшым складнікам у шэрагу асноўных нацыянальных каштоўнасцяў і прыярытэтаў, уласцівых беларусам.

Спіс крыніц літаратуры

1. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / склад.Ф. Янкоўскі. – Мінск: Навука і тэхніка, 1992. – 493 с.

2. Маслова В.А. Введение в лингвокультурологию. М., 1997